

โรคไข้หวัดใหญ่ (Influenza)

ไข้หวัดใหญ่ เป็นโรคที่สามารถทำให้เกิดการระบาดใหญ่ทั่วโลกได้ จากการเปลี่ยนแปลงพันธุกรรมของเชื้อไวรัส การระบาดใหญ่จะทำให้มีผู้ป่วยและผู้เสียชีวิตมากขึ้นหลายเท่า โดยเฉพาะในเด็กเล็กและผู้สูงอายุ การติดตามเฝ้าระวังจะทำให้ทราบแนวโน้มของการเปลี่ยนแปลงของโรคและปัจจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำไปสู่การวางแผนและยุทธวิธีในการรับมือการระบาดได้อย่างทันที่และมีประสิทธิภาพ หลังการระบาดทั่วโลกของเชื้อไวรัสไข้หวัดใหญ่สายพันธุ์ A/H1N1 (2009) ในปี พ.ศ. 2552 (ค.ศ. 2009) จำนวนผู้ป่วยและผู้เสียชีวิตมีแนวโน้มลดลง หลังจากนั้นในปี พ.ศ. 2557 โรคนี้มีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้น มีผู้ป่วย 74,134 ราย อัตราป่วย 114.13 ต่อประชากรแสนคน เสียชีวิต 100 ราย อัตราป่วยตายร้อยละ 0.13 และในปี พ.ศ. 2558 (ค.ศ. 2015) มีผู้ป่วย 78,205 ราย อัตราป่วย 119.53 ต่อประชากรแสนคน ผู้เสียชีวิต 40 ราย อัตราป่วยตายร้อยละ 0.05 (รูปที่ 1)

พบในเพศชายมากกว่าเพศหญิง อัตราส่วนเพศหญิงต่อเพศชาย เท่ากับ 1 : 1.2 กลุ่มอายุที่เสี่ยงต่อการเกิดโรคไข้หวัดใหญ่ ยังคงพบมากในเด็กเล็กกลุ่มอายุ 0 - 4 ปี อัตราป่วยเท่ากับ 440.60 ต่อประชากรแสนคน รองลงมา คือ เด็กกลุ่มอายุ 5 - 9 ปี (309.57), 10 - 14 ปี (191.60), 25 - 34 ปี (94.23) และ 15 - 24 ปี (93.18) (รูปที่ 2)

โรคนี้มักพบจำนวนผู้ป่วยสูง 2 ช่วง ระหว่างเดือนมกราคม - มีนาคม และระหว่างเดือนกรกฎาคม - ตุลาคม ส่วนใหญ่ในช่วงฤดูฝน จะมีผู้ป่วยสูงมากกว่าช่วงต้นปี โดยมีผู้ป่วยสูงสุดในเดือนกันยายน ปี พ.ศ. 2556 - 2558 กลับพบว่าจำนวนผู้ป่วยช่วงต้นปี สูงกว่าช่วงกลางปี (รูปที่ 3)

ภาคกลาง พบอัตราป่วยสูงสุดเท่ากับ 176.23 ต่อประชากรแสนคน รองลงมา เป็นภาคเหนือ (151.84) ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (66.89) และภาคใต้ (65.35) แต่ในช่วง 2 ปีที่ผ่านมา อัตราป่วยในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้น (รูปที่ 4)

จังหวัดที่มีอัตราป่วยสูง 10 อันดับแรก ได้แก่ จังหวัด เชียงใหม่ 399.41 กรุงเทพมหานคร (375.41) ลำปาง (305.17) ตราด (297.69) พระนครศรีอยุธยา (291.57) พะเยา (286.42) ระยอง (275.34) ภูเก็ต (229.03) จันทบุรี (219.01) และนครปฐม (201.85) (รูปที่ 5)

ในกลุ่มผู้เสียชีวิตจากไข้หวัดใหญ่ทั้ง 40 ราย ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อัตราส่วนเพศชายต่อเพศหญิงเท่ากับ 1 : 1.4 อายุระหว่าง 1 ปี - 89 ปี อายุเฉลี่ย 47 ปี อัตราป่วยตายสูงสุด 5 อันดับแรก

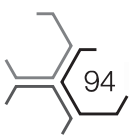
พบในกลุ่มอายุ 65 ปีขึ้นไป ร้อยละ 0.25 รองลงมา เป็น กลุ่มอายุ 55 - 64 ปี (0.15), 25 - 34 ปี (0.08), 45 - 54 ปี (0.06) และ 35 - 44 ปี (0.05) สาเหตุเกิดจากเชื้อไวรัสไข้หวัดใหญ่ชนิดเอ 37 ราย ร้อยละ 92.5 ชนิดบี 2 ราย (5) ไม่ทราบเชื้อสาเหตุ 1 ราย (2.5) ในกลุ่มเชื้อไวรัสไข้หวัดใหญ่ชนิดเอ จำแนกเป็นเชื้อไวรัสไข้หวัดใหญ่ชนิด A/H1N1(2009) 21 ราย ร้อยละ 56.76 รองลงมา เป็นไข้หวัดใหญ่ชนิดเอ H3 จำนวน 5 ราย (13.51) เป็นไข้หวัดใหญ่ชนิดเอ ไม่ทราบสายพันธุ์ 11 ราย (29.73) ช่วงเวลาที่มีผู้เสียชีวิตจากไข้หวัดใหญ่สูง พบว่า สอดคล้องกับจำนวนผู้ป่วย ตั้งแต่เดือนมกราคม - พฤษภาคม มีผู้เสียชีวิต 30 ราย เดือนกุมภาพันธ์พบมีผู้เสียชีวิตสูงสุด 14 ราย ในช่วงปลายปี เดือนสิงหาคม - ธันวาคม 10 ราย

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือเป็นภาคที่มีอัตราป่วยตายสูงสุด ร้อยละ 0.19 รองลงมา เป็นภาคใต้ (0.08) ภาคเหนือ (0.03) และภาคกลาง (0.01)

ผู้เสียชีวิตทั้ง 40 รายมาจาก 15 จังหวัด ได้แก่ นครราชสีมา 20 ราย บุรีรัมย์ 3 ราย อุบลราชธานี สุราษฎร์ธานี และนครสวรรค์ จังหวัดละ 2 ราย เชียงใหม่ สุโขทัย ลำพูน ราชบุรี จันทบุรี ร้อยเอ็ด มหาสารคาม ชัยภูมิ พังงา บัตตานี และนราธิวาส จังหวัดละ 1 ราย

ภาวะเสี่ยงที่พบในกลุ่มผู้เสียชีวิต ได้แก่ กลุ่มอายุน้อยกว่า 65 ปี และมีโรคเรื้อรัง 9 ราย ร้อยละ 29.03 กลุ่มอายุมากกว่า 65 ปีขึ้นไป และมีโรคเรื้อรัง 6 ราย (19.35) ภาวะอ้วน (มีค่า BMI มากกว่า 30) 2 ราย (6.45) ตั้งครรภ์ 1 ราย (3.23) เป็นเด็กอายุต่ำกว่า 2 ปี 2 ราย (5.0) ผู้ที่ไม่มีโรคประจำตัว 11 ราย ร้อยละ 35.48 ประวัติการได้รับยาต้านไวรัส ในผู้เสียชีวิต 32 ราย ที่มีข้อมูลประวัติว่าผู้เสียชีวิตได้รับยาต้านไวรัส 22 ราย ร้อยละ 68.75 ระยะเวลาตั้งแต่วันเริ่มป่วยถึงวันที่ได้รับยาต้านไวรัส มีระยะเวลาเฉลี่ย 5 วัน (1 - 18 วัน) ประวัติการได้รับวัคซีนไข้หวัดใหญ่จากผู้เสียชีวิต 11 ราย ที่มีข้อมูลประวัติการได้รับวัคซีนไข้หวัดใหญ่ในปีที่ผ่านมา พบว่า มีประวัติฉีดวัคซีนไข้หวัดใหญ่ 2 ราย ร้อยละ 18.18

ข้อมูลการเฝ้าระวังผู้ป่วยอาการคล้ายไข้หวัดใหญ่ (Influenza like illness: ILI) ในปี พ.ศ. 2558 พบว่า ค่าสัดส่วน ILI แต่ละสัปดาห์มีค่าใกล้เคียงกับปีที่ผ่านมา แม้ว่าในปี พ.ศ. 2558 จะมีจำนวนผู้ป่วยมากกว่าปี พ.ศ. 2557 ก็ตาม ดังนั้น ค่าสัดส่วน ILI ในปี พ.ศ. 2558 จึงไม่สามารถที่จะมาใช้ในการพยากรณ์โรคล่วงหน้าได้ชัดเจน

จากการเฝ้าระวังเหตุการณ์ มีรายงานการระบาดที่มีผู้ป่วยตั้งแต่ 10 รายขึ้นไป 22 เหตุการณ์ มีรายงานเฉลี่ยเดือนละ 2 เหตุการณ์ สาเหตุส่วนใหญ่เกิดจากเชื้อไวรัสไข้หวัดใหญ่ชนิด A/H1N1(2009) และ A/H3 ชนิดละ 8 เหตุการณ์ ร้อยละ 36.36 รองลงมา เป็น เชื้อไวรัสไข้หวัดใหญ่ชนิดเอ ไม่ทราบสายพันธุ์ 5 เหตุการณ์ (22.73) ชนิดบี 1 เหตุการณ์ (4.55)

สถานที่เกิดการระบาด ส่วนใหญ่เป็นการระบาดในโรงเรียน 5 เหตุการณ์ ร้อยละ 22.73 รองลงมา เป็นค่ายทหารและโรงพยาบาล 4 เหตุการณ์ (18.18) ในครอบครัว 3 เหตุการณ์ (13.64) สถานที่ทำงานและศูนย์ฝึกอบรม 2 เหตุการณ์ (9.09) วัดและสถานสงเคราะห์ 1 เหตุการณ์ (4.55) ในจำนวนเหตุการณ์ทั้งหมดเป็นการระบาดที่มีผู้ป่วยมากกว่า 100 ราย 2 เหตุการณ์ ตรวจพบเชื้อไวรัสไข้หวัดใหญ่ชนิด A/H3 ทั้ง 2 เหตุการณ์ สถานที่เกิดเหตุการณ์การระบาดที่มีผู้ป่วยจำนวนมาก ได้แก่ ค่ายทหารและโรงเรียน สาเหตุที่ทำให้เกิดการแพร่ระบาด ได้แก่ โรงเรียนขนาดใหญ่หรือมีคนมาอยู่ร่วมกันเป็นจำนวนมาก การสัมผัสใกล้ชิดติดกันจากการทำงานร่วมกัน มีกิจกรรมร่วมกันหรือนอนพักในห้องเดียวกันกับผู้ที่มีการป่วย และไม่มีระบบคัดแยกผู้ป่วย

จากการเฝ้าระวังเชื้อไวรัสไข้หวัดใหญ่เฉพาะพื้นที่ในปี พ.ศ. 2558 โดยศูนย์ไข้หวัดใหญ่แห่งชาติ กรมวิทยาศาสตร์การแพทย์ จากตัวอย่างที่ส่งตรวจ 1,049 ตัวอย่าง พบเชื้อไวรัสไข้หวัดใหญ่ชนิดเอ H3N2 151 ตัวอย่าง ร้อยละ 14.39 รองลงมา เป็นชนิดบี 64 ตัวอย่าง (6.10) และเชื้อไวรัสไข้หวัดใหญ่ชนิดเอ H1N1 (2009) 11 ตัวอย่าง (1.05)⁽¹⁾ (รูปที่ 6) การตรวจวิเคราะห์สายพันธุ์ของเชื้อไวรัสไข้หวัดใหญ่ ตั้งแต่เดือนมกราคม - กันยายน พบว่า ตรงกันกับสายพันธุ์ในวัคซีนไข้หวัดใหญ่ที่ฉีดระหว่างเดือน พฤษภาคม - กันยายน ได้แก่ สายพันธุ์ A/California/7/2009 (H1N1) pdm09-like virus, A/Switzerland/9715293/2013 (H3N2)-like virus B/Brisbane/60/2008 (Victoria lineage) และ B/Massachusetts/2/201 (Yamagata lineage) ผลการทดสอบการดื้อต่อยาต้านไวรัสในกลุ่ม Neuraminidase inhibitor ตั้งแต่เดือนมกราคม 2552 - 30 กันยายน 2558 พบว่า เชื้อไวรัสไข้หวัดใหญ่ชนิด A/H1N1 (2009) ดื้อยาร้อยละ 1.17 (13/1,108) ไม่พบการดื้อยาในเชื้อไวรัสไข้หวัดใหญ่ชนิดเอ H3N2 และ ชนิด บี^(2,3)

การป้องกันควบคุมโรคไข้หวัดใหญ่ ในปี พ.ศ. 2558 กรมควบคุมโรค ได้จัดสรรวัคซีนไข้หวัดใหญ่จำนวน 3.5 ล้านโดส ให้กลุ่มเป้าหมาย 5 กลุ่ม ได้แก่ บุคลากรทางการแพทย์ ผู้สูงอายุ 65 ปีขึ้นไป กลุ่มหญิงตั้งครรภ์ มีอายุครรภ์ 4 เดือนขึ้นไป กลุ่มเด็กอายุ 6 เดือนถึง 2 ปี และกลุ่มผู้ป่วยทุกอายุที่มีโรคประจำตัวเรื้อรัง 7 โรค ได้แก่ เบาหวาน หลอดเลือดสมอง ไตวาย หอบหืด ปอดอุดกั้นเรื้อรัง โรคหัวใจ และโรคเมเร็งที่อยู่ระหว่างได้รับเคมีบำบัด ซึ่งมี

กลุ่มเป้าหมายมารับการฉีดวัคซีน ร้อยละ 74.54 และจากผลสำรวจทัศนคติความคิดเห็นของประชาชนต่อโรคไข้หวัดใหญ่ในประชากรอายุ 15 ปีขึ้นไป ในเดือนมีนาคม 2558 พบว่า มีประชาชนต้องการฉีดวัคซีนป้องกันโรคไข้หวัดใหญ่เพียงร้อยละ 33 ลดลงจากปี พ.ศ. 2557 ร้อยละ 73 แต่ในกลุ่มตัวอย่างอายุ 65 ปีขึ้นไป ซึ่งเป็นกลุ่มเสี่ยงที่ต้องฉีดวัคซีน ต้องการฉีดมากกว่าอายุ 15 - 64 ปี⁽²⁾ และประชาชนส่วนใหญ่ ร้อยละ 60.4 จะสวมหน้ากาก เพื่อป้องกันการแพร่เชื้อโรคให้ผู้อื่น หากตัวเองป่วยและมีอาการหวัด เช่น ไอ จาม มีน้ำมูก⁽⁴⁾

เอกสารอ้างอิง

1. ศูนย์ไข้หวัดใหญ่แห่งชาติ สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์สาธารณสุข กรมวิทยาศาสตร์การแพทย์. สถานการณ์การเฝ้าระวังโรคไข้หวัดใหญ่ สัปดาห์ที่ 52 ระหว่างวันที่ 20 ธันวาคม - 26 ธันวาคม 2558. เข้าถึงได้ : URL: <http://www.thainihnic.org/WkReport2014.asp?w=52&y=2014>
2. ศูนย์ไข้หวัดใหญ่แห่งชาติ สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์สาธารณสุข กรมวิทยาศาสตร์การแพทย์. ผลการศึกษาการเปลี่ยนแปลงสายพันธุ์ไข้หวัดใหญ่ ระหว่าง เดือน มกราคม ถึง กันยายน 2558 ด้วยวิธี HI และ gene sequencing. Newsletter มิถุนายน 2558. เข้าถึงได้จาก : URL: <http://www.thainihnic.org/influenza/files/การเปลี่ยนแปลงสายพันธุ์กันยายน 2558.pdf>
3. ศูนย์ไข้หวัดใหญ่แห่งชาติ สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์สาธารณสุข กรมวิทยาศาสตร์การแพทย์. รายงานผลการเฝ้าระวังการกลายพันธุ์และการดื้อยาของเชื้อไข้หวัดใหญ่ ประจำเดือน กันยายน 2558. Newsletter กันยายน 2558. เข้าถึงได้จาก : URL: <http://www.thainihnic.org/influenza/files/รายงาน ดื้อยากันยายน 2558.pdf>
4. สำนักสื่อสารความเสี่ยง กรมควบคุมโรค. ผลการสำรวจทัศนคติความคิดเห็นของประชาชน DDC Poll ครั้งที่ 12 เรื่อง “รู้และเข้าใจโรคไข้หวัดใหญ่”. 31 มีนาคม พ.ศ. 2558. เข้าถึงได้จาก : URL: <http://www.riskcomthai.org/document/กลุ่มภาพลักษณ์ฯ/DDC Poll/นำเสนอไข้หวัดใหญ่-27032558.pdf>

ผู้เรียบเรียง

สุทธนันท์ สุทธชนะ
บรรณาธิการวิชาการ
นพ.ฐิติพงษ์ ยิ่งยง

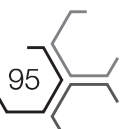

Fig.1

Reported cases of influenza per 100,000 population by year, Thailand, 1971 - 2015

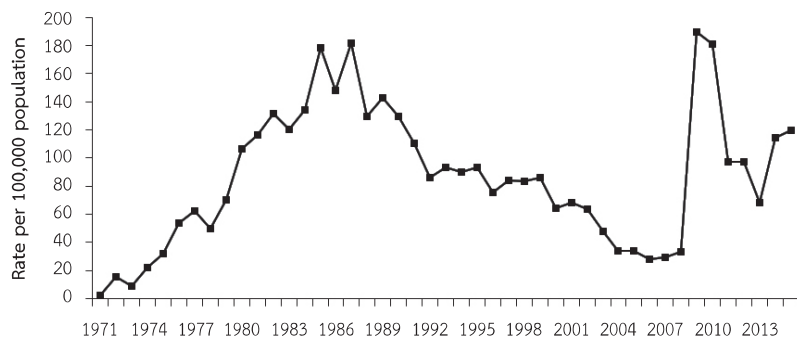

Fig.2

Reported cases of influenza by age - group, Thailand, 2011 - 2015

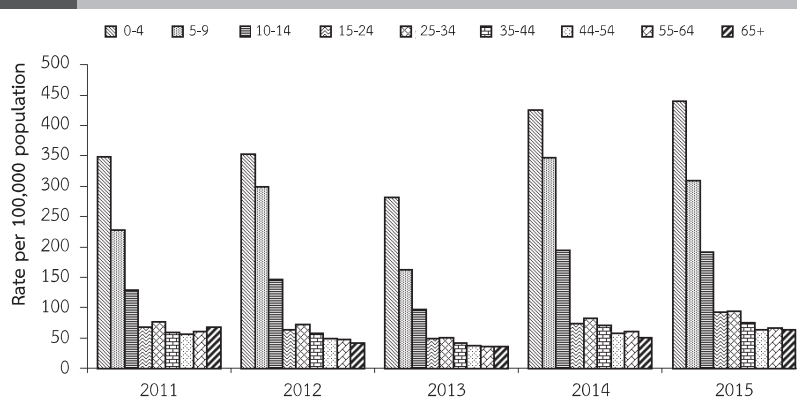

Fig.3

Reported cases of influenza by month, Thailand, 2011- 2015

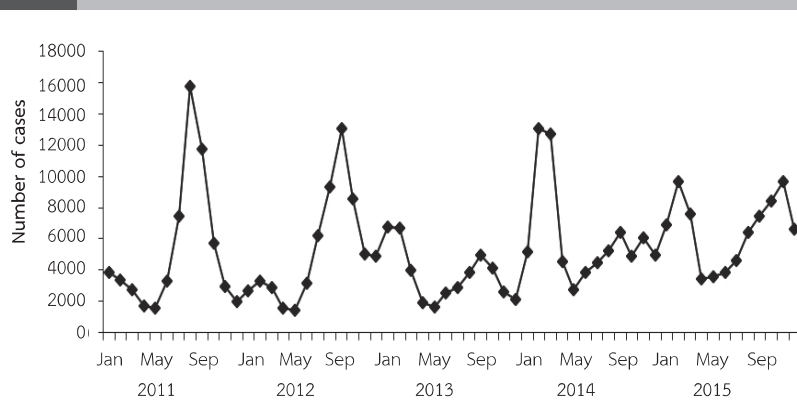

Fig.4

Reported cases of influenza per 100,000 population by region, Thailand, 2011 - 2015

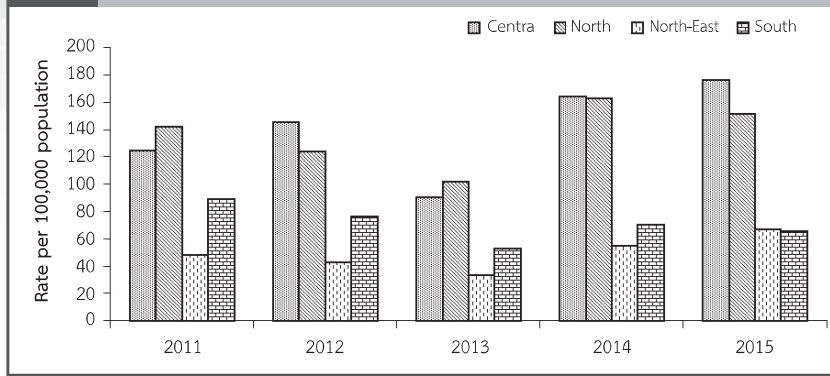

Fig.5

Reported cases of influenza per 100,000 population by province, Thailand, 2015

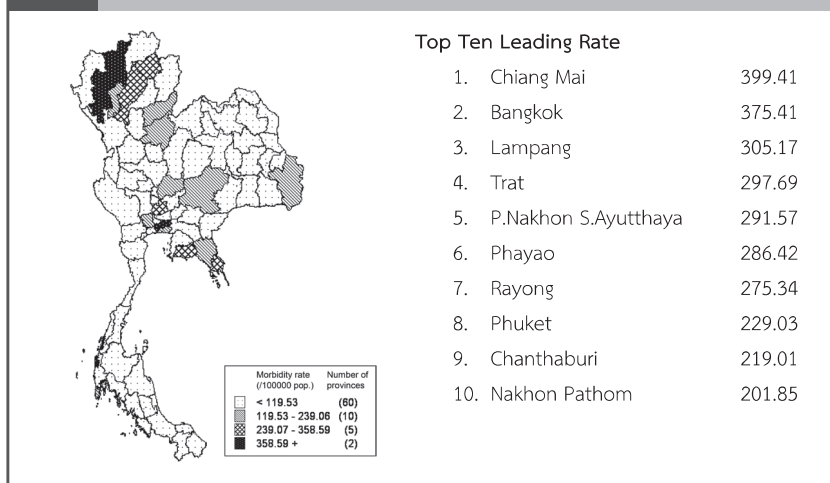

Fig.6

The proportion of ILI patient positive for influenza and RSV virus, sentinel sites, Thailand, 2015

